

Прилози у овом зборнику показују, иако фрагментарно, да је распала парадигма митологије ипак сачувала оно што бисмо означили са „самореференцијалност“ односно оно што се у универзитетском жаргону зове „модусом реконтекстуализовања“.

Плуралитет и полифонија позне антике показује да је тај процес био све друго само не пут линеарне деградације, односно пропадања мита. Један вид односа хришћанства према миту је пут његове „неутрализације“ у религиозном смислу. Извесни аутори виде да је пут „акомода-

ције“ и „асимилације“ био прагматични вид прелаза из мита у хришћанство. Једно је сасвим извесно: коегзистентни пут мита и хришћанства – било као неутрализација или присвајање (акомодација/асимилација) – био је дуг и вијугав повратни процес реконтекстуализације. Овај зборник плени историјским, богословским и философским примерима тог фасетама богатог процеса развоја од мита ка хришћанству или, да парафразирамо наслов једног славног дела, *од митија ка лојосу*.

Зоран Андрић

Bernardin Schellenberger, *Im Glanz des göttlichen Lichts : Orthodoxe Mystik : Geheimnis und Herausforderung*

Claudius Verlag, München 2014

160 S. ; 20 cm

ISBN: 978-3-532-62465-4

**Бернардин Шеленбергер, *У сјају божанске светлосћи.*
*Православна мистика: тајна и изазов***

Кад тамјана, иконе, воштанице – богати и тајанствени литургијски живот Православне Цркве истовремено фасцинира и надахњују хришћане Запада. Овим диктумом отвара аутор, а и издавач са њиме, кратки увод у основе православне мистике. Погледајмо шта Шеленбергер, негдашњи монах трапист (1966–1983) у ци-

стерцијанском реду, подразумева под православном мистиком. Аутор је и реномирани преводилац списа Томаса Мертонa и других спиритуалних штива и бави се већ 45 година православним богословским предањем.

Једном речју, аутор верује да православна мистика даје импулсе новој, живој и одлучној

вери. Православна мистика раз-
пиње широки лук између „густих
облака“ иза којих Бог обитава и
„Таворске светлости“ у којој се
Он јавља као бљесак. Два аспекта
– непознајност Бога и ретки мо-
менти у којима се Он открива –
практично су ишчезли из свести
хришћана на Западу, како код ри-
мокатолика, тако и код протеста-
ната. Чини се да им је Бог постао
„саморазумљив“ до ишчезнућа.

С једне стране, Он је обје-
кат јавне дискусије и учења ин-
ституције која се стара о адми-
нистрирању тим учењем, као и
моралним консеквенцама које
проистичу из вере у постојање Бо-
га и Његовог Јединороднога Си-
на, те теже ка интимном дијалогу
са Њиме. Неки се концентришу
на Духа Светога и у екстатичном
заносу певају и прослављају Све-
ту Тројицу, заборавивши на бриге
и проблеме живота. Код трећих
је Бог објекат академског дискур-
са. Сви ови „прилази“ су површне
форме говора о Богу, резимира
аутор у предговору ове непре-
тенциозне књиге. При помену
појма Бога реч је о најдубљим
питањима смисла живота, стра-
дања, патњи, кривице, спасења,
пролазности и вечности. „Густи
облаци“ и „Таворска светлост“ су
две форме сусрета са Богом, не у
обичној, посведневној ситуаци-
ји, већ „на гори“, на вишој равни,
као што се вели у другој књизи
Мојсијевој (Изл. 19, 3–9): „Ево, ја
ћу доћи к теби у густом облаку“.

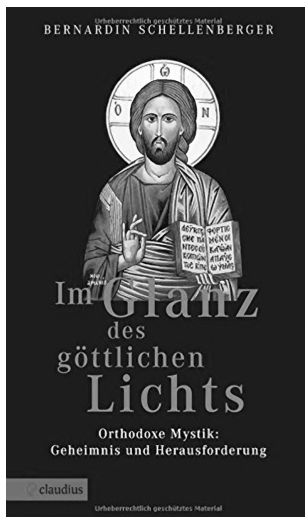
Аутор децидирано држи да су
у православном предању теоло-
гија, литургија и вера аутентич-
није сачувани но што је то случај
у католичком и протестантском
предању. Отуда је он мишљења
да једна традиција може својом
пуноћом да надконфесионално
обогати друге. Дијагностички и
са резигнацијом аутор вели да
се криза вере на Западу не може
превидети. Као пример, он вели
да је пре двадесет година обја-
вљен *Кашекизам кашоличке цркве*
са 2865 теза, у ком је на 717 стра-
ница сажето знање о вери и Богу,
али ништа није предузето да се
ово знање приближи онима који
Бога траже и да се заинтересује
овај или онај потенцијални вер-
ник. Аутор вели да су уметници,
песници и философи сеизмогра-
фи који са истанчаним сензиби-
литетом пре осталих препознају
мене и преображаје у друштву и
знају да их на посебан начин ар-
тикулишу. Тако је крајем 19. ве-
ка Фридрих Ниче (1844–1900)
проникао у феномен ишчезнућа
Бога у таму. У својој књизи *Весела наука (Fröhliche Wissenschaft, 1882)* он вели „Ми смо га убили – ви и ја. Сви смо ми убице!“

Занимљивим нам се чини
поглавље у коме аутор настоји
да сагледа сродност између Исто-
тока и Запада са учењима Дале-
ког Истока, односно универзалне
структуралне аналогije у пред-
ставама о мистично-боголикој
пратвари из које је саздан свет,

односно из којих су се кристализовале форме које ће се мистично стопити у Све-Јединство. За овај мистични пут и процес аутор налази сведоке у православном предању. Тако је Климент Александријски (умро 216. г.) учио да су рани јелински философи познавали учење индијских брамана, односно спиритуална правила Буде. У трећем веку је отац хришћанске мистике Ориген (185–254) учио о апокатастасису (о коначном васпостављењу – цикличном повратку доброг и злог Богу). Евагрије Понтијски (345–399), учитељ спиритуалне традиције пустињских Отаца, учио је о „апатији“, које подсећа на централну тезу Будиног учења. Иполит Римски (умро 235/236) је такође учио о мудрости живота – што подсећа на браманско учење. То исто важи и за Јеронима (умро 419/420) и Јована Карпатског из 5. или 7. века. Познавање учења са Далеког Истока је очигледно, сматра Шеленбергер.

Нешто опсежније су дигресије о Св. Григорију из Нисе (334–394), који се са правом може, уз Оригена, сматрати оцем хришћанске мистике. Шеленбергер излаже основе мистичног опита као пута који нема конца, као

вечно стремљење (епектасис) у непојамне димензије изложено у *Живојшу Мојсијевом*. Но при свем овом набрајању имена, учења и богословских идеја нема једнозначних интеракција, већ сијасет неструктурисаних асоцијативних аналогија које, признајемо, плене и не само инославне читаоце. Шеленбергер излаже у језговитим тезама основе православне иконографије као „поглед у вечност“

и фундаменте Божанствене Литургије, да би коду своје књиге посветио „Таворској светлости“ као топосу у латинској и јелинској патристици. Ову Шеленбергову књигу ваља разумети као прикривену критику декаденцији наклоњене западне богословске праксе и отворени импулс и пледоаје за гeнуиним предањем непатвореног богословског предања Православне Цркве. Она је пре спиритуална литература за душевно надзиђивање но што је систематични богословски продор у суштину и форме мистике. Но плени њен одлучан позив да се предање Православне Цркве у савременом богословском контексту изнова промишља.

Зоран Андрић